

SKRIFTLIGT SPÖRSMÅL 1226/2013 rd

Statsunderstödet för Brages Pressarkiv

Till riksdagens talman

Brages Pressarkiv i Helsingfors har sedan 1910 fungerat inom tredje sektorn som en självständig del och verksamhet inom Föreningen Brage i Helsingfors r.f. Staten har stött verksamheten genom tipsvinstmedel och statsunderstödet har under en lång rad år utgjort cirka 80 procent av omsättningen. Pressarkivets årsbudget är cirka 230 000 euro, vilket gjort det möjligt för arkivet att ha tre heltidsanställda och en deltidanställd.

Två kraftiga nedskärningar av statsbidraget har lett till att det välutvecklade pressarkivets framtid är hotad. Personalen kommer redan i början av år 2014 att varslas om permitteringar och eventuella uppsägningar. På två år har statsbidraget brant skurits ned. År 2012 fick Brages pressarkiv 165 000 euro från tipsmedlen. År 2013 sjönk stödet till 115 000 euro, för att ytterligare halveras till 60 000 euro år 2014.

Vad avser undervisnings- och kulturministeriet genom att så drastiskt minska anslaget till Brages Pressarkiv? Det är känt att arkivverksamheten i Finland står inför stora omställningar, men det är ytterst ifrågasatt att på detta sätt försvåra Brages Pressarkivs verksamhet. Det småskaliga pressarkivet är ett av de banbrytande arkiven i Finland. Med sina tekniska lösningar är pressarkivet i täten av utvecklingen när det gäller öppna data. Både EU och vårt lands regering har förutsatt en sådan utveckling.

Brages Pressarkiv har utvecklat ett fungerande samarbete med Nationalbiblioteket. Genom en noggrant planerad process överförs digitalt svenskt pressmaterial från arkivet till National-

biblioteket för långsiktigt bevarande. Det digitalt bevarade materialet har tydliga sökfunktioner och erbjuder stort mervärde för olika användare, tidningar och Nationalbiblioteket.

Brages Pressarkiv är ett lågtröskelarkiv för forskare, författare, släktutredare och privatpersoner. Pressarkivet kan beskrivas som en liten tillgänglig public service-institution, vars existens genom de små medel som behövs bör tryggas.

Arkivet fyller också en stor lucka när det gäller äldre tidningsmaterial från hela 1900-talet. Att stänga arkivet nu när Finland förbereder nationens hundraårsjubileum 2017 vore en kulturskandal. Det hotade läget har gjort att Brages Pressarkiv aktivt söker nya samarbetslösningar som kan trygga arkivets framtid. Det motiverar ändå inte att staten drar bort sitt stöd.

Med hänvisning till det som anförs ovan får vi i den ordning 27 § riksdagens arbetsordning förskriva ställa följande spörsmål till den minister som saken gäller:

Hur motiverar regeringen den opropor-tionerligt kraftiga nedskärningen av statsunderstödet i ett läge där Brages Pressarkiv uppfyller alla centrala målsättningar om öppen data och

kan regeringen ge garantier om att statsbidraget för pressarkivet i framtiden hålls på en anständig nivå?

KK 1226/2013 vp — Lars Erik Gästgivers /r ym.

Helsingfors den 24 januari 2014

Lars Erik Gästgivers /sv
Mikaela Nylander /sv

KIRJALLINEN KYSYMYS 1226/2013 vp**Brages Pressarkivin valtionavustus*****Eduskunnan puhemiehelle***

Helsingissä toimiva Brages Pressarkiv -sanomalehtiarkisto on toiminut vuodesta 1910 lähtien kolmannella sektorilla itsenäisenä osana Föreningen Brage i Helsingfors r.f. -yhdistyksen toimintaa. Valtio on tukenut toimintaa veikkausvoittovaroin, ja valtionavustus on useiden vuosien ajan muodostanut noin 80 prosenttia liikevaihdosta. Sanomalehtiarkiston vuosibudjetti on noin 230 000 euroa, mikä on mahdollistanut kolmen kokoaikaisen ja yhden osa-aikaisen työntekijän työllistämisen.

Kaksi valtionavustuksen voimakasta leikkausta ovat johtaneet siihen, että korkeatasoisen sanomalehtiarkiston tulevaisuus on uhattuna. Henkilökunta tulee jo vuoden 2014 alussa saamaan varoituksen lomautuksista ja mahdollisista irtisanomisista. Kahden vuoden aikana valtionavustusta on leikattu reippaasti. Vuonna 2012 Brages Pressarkiv sai 165 000 euroa veikkausvoittovaroista. Vuonna 2013 tuki aleni 115 000 euroon ja puolittui yhä edelleen 60 000 euroon vuonna 2014.

Mikä on opetus- ja kulttuuriministeriön mielestä tarkoituksena Brages Pressarkivin näin tuntuvalle määrärahan vähentämisellä? Arkistotoiminta on tunnetusti Suomessa suurten muutosten edessä, mutta on äärimmäisen kyseenalaista vaikeuttaa tällä tavoin Brages Pressarkivin toimintaa. Tämä pienimuotoinen sanomalehtiarkisto on yksi Suomen uraauurtavia arkistoja. Teknisten ratkaisujensa ansiosta lehdistöarkisto on kehityksen kärjessä avoimen datan osalta. Sekä EU että maamme hallitus ovat edellyttäneet tällaista kehitystä.

Brages Pressarkiv on kehittänyt toimivaa yhteistyötä Kansalliskirjaston kanssa. Tarkoin suunnitellun prosessin avulla digitaalinen ruotsinkielinen sanomalehtiaineisto siirretään arkistosta Kansalliskirjastoon pitkäaikaissäilytykseen. Digitaalisesti tallennetussa aineistossa on selkeät hakutoiminnot, ja se tarjoaa suuren lisäarvon eri käyttäjille, sanomalehdille ja Kansalliskirjastolle.

Brages Pressarkiv on matalan kynnyksen arkisto tutkijoille, kirjailijoille, sukututkijoille ja yksityishenkilöille. Sanomalehtiarkistoa voidaan kuvata pieneksi saavutettavissa olevaksi julkisen palvelun instituutioksi, jonka olemassaolo on turvattava tarvittavin pienehköin varoin.

Arkisto täyttää myös suuren aukon, kun kyse on vanhemmasta koko 1900-luvun sanomalehtiaineistosta. Arkiston sulkeminen nyt Suomen valmistellessa kansakunnan satavuotisjuhlaa vuonna 2017 olisi kulttuuriskandaali. Uhanalainen tilanne on saanut Brages Pressarkivin aktiivisesti etsimään uusia yhteistyöratkaisuja, joilla voidaan turvata arkiston tulevaisuus. Tällä ei kuitenkaan voida perustella valtion tuen poisvetämistä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus perustelee suhteettoman voimakkaan valtionavustuksen leikkauksen tilanteessa, jossa Brages Pressarkiv

*täyttää kaikki avointa dataa koskevat
keskeiset tavoitteet ja*

*voiko hallitus antaa takeet siitä, että tä-
män sanomalehtiarkiston valtionavus-
tus pidetään tulevaisuudessa kohtuulli-
sella tasolla?*

Helsingissä 24 päivänä tammikuuta 2014

Lars Erik Gästgivars /r
Mikaela Nylander /r

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Lars Erik Gästgiversin /r ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 1226/2013 vp:

Miten hallitus perustelee suhteettoman voimakkaan valtionavustuksen leikkauksen tilanteessa, jossa Brages Pressarkiv täyttää kaikki avointa dataa koskevat keskeiset tavoitteet ja

voiko hallitus antaa takeet siitä, että tämän sanomalehtiarkiston valtionavustus pidetään tulevaisuudessa kohtuullisella tasolla?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Valtionavustuslaissa säädetään valtionapuviranomaisten velvollisuudesta määräjain arvioida valtionavustusten tarpeellisuutta ja kehittämistarpeita. Lisäksi valtionapuviranomaisen on sopivalla tavalla seurattava myöntämiensä valtionavustusten käytön tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valtionavustusten vaikutuksia kilpailuun, eri väestöryhmien asemaan samoin kuin niiden ympäristö- ja muita vaikutuksia.

Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) laati vuonna 2012 laillisuustarkastuksen opetus- ja kulttuuriministeriön veikkausvoittovaroista myönnettyistä valtionavustuksista.

Valtionavustuslain edellyttämänä ja VTV:n huomioihin perustuen opetus- ja kulttuuriministeriö laati kokonaistarkastelun tieteen veikkausvoittovarojen käytöstä vuonna 2012. Tarkastelu koostui edunsaajille suunnatusta kyselystä sekä

tiettyjen edunsaajien kanssa käydyistä keskusteluista ja näiden pohjalta laaditusta esityksestä muutoksiksi määrärahojen käytön tavoitteisiin ja periaatteisiin.

Kokonaistarkastelussa kävi ilmeiseksi, että tieteen veikkausvoittovarakokonaisuudessa on merkittäviä uudistamistarpeita. Ensinnäkin talouskriisin seurauksena valtion rahoitusta korkeakouluille ja tutkimukselle on jouduttu merkittävästi leikkaamaan. Ministeriön oli tässä tilanteessa välttämätöntä tarkastella määrärahojensa kokonaisuutta ja etsittävä mahdollista liikkumavaraa myös tieteen veikkausvoittovarojen osalta. Tieteen veikkausvoittovaroja haluttiin suunnata erityisesti tukemaan laaja-alaisesti tutkimustoiminnan edellytysten vahvistamista (esim. tutkimusinfrastruktuurit). Toisaalta myös veikkausvoittovaroilla rahoitettavan toiminnan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta tuli selvästi parantaa (esimerkiksi toiminnan kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin). Tarkastelussa kävi myös ilmi, että avustettavan toiminnan piirissä oli päällekkäisyyksiä, joita vähentämällä voitaisiin saada lisää liikkumavaraa kokonaisuuteen. Lopuksi todettiin myös tarve kiinnittää entistä enemmän huomiota avustettavan toiminnan valtakunnallisuudelle ja relevanssille kansallisen tiedepolitiikan näkökulmasta.

Kokonaistarkastelun perusteella ministeriö teki muutoksia tieteen veikkausvoittovaroista myönnettäviin valtionavustuksiin. Linjausten perusteella joidenkin valtionavustusta saaneiden tahojen avustamisesta päätettiin asteittain luopua. Muutokset toimeenpantiin, kun päätökset vuoden 2013 valtionavustuksista tehtiin loppuvuodesta 2012 ja edelleen kun vuoden 2014 valtionavustuksista päätettiin loppuvuodesta 2013. Ministeriö kävi edunsaajien, mukaan luettuna Bra-

ges Pressarkiv, kanssa keskustelut tilanteesta syksyllä 2012. Lisäksi ministeriö järjesti syksyllä 2013 informaatio- ja keskustelutilaisuuden edunsaajille tieteen veikkausvoittovaroista.

Voimassa olevan kulttuuriaineistojen tallettamista ja säilyttämistä koskevan lain (ent. vapaakappalelaki) mukaan Suomessa valmistettavista painotuotteista ja tallenteista luovutetaan kappale(et) vapaakappalekirjastoon; esim. sanomalehtiä luovutetaan yksi kappale Kansalliskirjaston säilytettäväksi. Suomen ruotsinkieliset sanomalehdet ovat siis saatavissa tutkimuksen tarpeisiin Kansalliskirjastossa. Näin ollen Brages Pressarkiv -sanomalehtiarkiston toiminnassa on kansallisesti tarkastellen päällekkäisyyttä Kansalliskirjaston toimintaan nähden. Lisäksi Brages

Pressarkiv -sanomalehtiarkiston toiminta on ollut erittäin riippuvainen harkinnanvaraisesta valtionavustuksesta ja siksi haavoittuvaista. Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuosien varrella rohkaissut arkiston edustajien kanssa käymässä keskusteluissaan arkistoa selvittämään rahoitus- pohjan laajentamismahdollisuuksia ja yhdistymismahdollisuuksia haavoittuvuuden vähentämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö osallistuu jatkossakin mielellään neuvotteluihin arkiston toiminnan tulevaisuudesta. Siksi opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää eri toimijoiden välillä neuvottelut, jotta Brages Pressarkiv -sanomalehtiarkiston tulevaisuus voidaan turvata.

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 2014

Opetusministeri Krista Kiuru

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 1226/2014 rd undertecknat av riksdagsledamot Lars Erik Gästgivers /sv m.fl.:

Hur motiverar regeringen den opropor-tionerligt kraftiga nedskärningen av statsunderstödet i ett läge där Brages Pressarkiv uppfyller alla centrala mål-sättningar om öppen data och

kan regeringen ge garantier om att statsbidraget för pressarkivet i framtiden hålls på en anständig nivå?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

I statsunderstödslagen föreskrivs om statsbidragsmyndighetens skyldighet att inom utsatt tid bedöma behovet av statsunderstöd samt utvecklingsbehoven. Därtill ska myndigheten på lämpligt sätt följa resultaten och ändamålsenligheten i fråga om användningen av statsunderstöd som den beviljat samt deras verkningar på konkurrensen och olika befolkningsgruppers ställning liksom deras miljökonsekvenser och andra verkningar.

Statens revisionsverk (SRV) gjorde 2012 en laglighetsgranskning gällande de statsbidrag som undervisnings- och kulturministeriet beviljat.

Enligt vad statsunderstödslagen förutsätter och på grund av SRV:s anmärkningar gjorde undervisnings- och kulturministeriet en helhetsgranskning av hur tippningsvinstmedlen använts år 2012. Granskningen bestod av en enkät till förmånstagarna samt diskussioner som förts med vissa förmånstagare samt ett på dem baserat för-

slag om ändringar gällande målen och principerna för hur anslagen ska användas.

I helhetsgranskningen framgick klart att det föreligger betydande behov av en reform gällande de tippningsvinstbelopp som anslås för forskning. För det första har man på grund av den ekonomiska krisen varit tvungen att skära ner den statliga finansieringen av högskolor och forskning. I detta läge är det nödvändigt för ministeriet att granska budgetanslagen i sin helhet och söka eventuell rörelsefrihet även beträffande tippningsvinstmedlen. Tippningsvinstmedlen för vetenskap ville man särskilt rikta så att de på bred front stärker förutsättningarna för forskning (t.ex. forskningsinfrastruktur). Å andra sidan måste effekten och resultaten för den verksamhet som stöds med tippningsvinstmedel förbättras (till exempel genom att koncentrera verksamheten till större helheter). I granskningen framgick även att det finns överlappningar i den verksamhet som understöds, och att man genom att minska dessa kan få större rörelsefrihet för helheten. Slutligen konstaterades det även föreligga ett behov att fästa större uppmärksamhet vid verksamhet som är riksomfattande och relevant med tanke på den nationella forskningspolitiken.

På basis av helhetsgranskningen gjorde ministeriet ändringar i de statsbidrag för vetenskap som beviljades ur tippningsvinstmedel. Enligt linjedragningen beslutade ministeriet stegvis avstå från bidrag till en del institutioner som fått statsbidrag. Ändringarna verkställdes när ministeriet i slutet av 2012 fattade beslut om statsbidragen 2013 och fortsatte vid besluten om statsbidragen för 2014, som fattades i slutet av 2013. Ministeriet diskuterade hösten 2012 situationen med förmånstagarna, bland dem Brages Pressarkiv. Dessutom anordnade ministeriet hösten 2013

ett informations- och diskussionsmöte om tippningsvinstmedlen för förmånstagarna.

Enligt gällande lag om deponering och förvaring av kulturmaterial (tidigare lagen om friexemplar) ska av tryckalster och upptagningar som framställts i Finland överlåtas exemplar till friexemplarsbiblioteket; till exempel ska ett exemplar av alla tidningar överlåtas för förvaring i Nationalbiblioteket. De svenskspråkiga tidningarna i Finland finns således tillgängliga för forskningsbehov i Nationalbiblioteket. Därigenom är verksamheten vid Brages Pressarkiv, granskat på nationell nivå, delvis överlappande med verksamheten vid Nationalbiblioteket. Dessutom är verksamheten vid Brages Pressarkiv i hög grad

beroende av prövningsbelagda statsunderstöd och därför sårbar. Undervisnings- och kulturministeriet har vid de diskussioner som under årens lopp förts med representanter för arkivet uppmuntrat dem att utreda möjligheterna att utvidga finansieringsbasen för arkivet och möjligheterna till en sammanslagning för att minska sårbarheten.

Undervisnings- och kulturministeriet deltar också framöver gärna i förhandlingar om framtiden för arkivets verksamhet. Därför inleder undervisnings- och kulturministeriet förhandlingar mellan olika aktörer för att framtiden för Brages Pressarkiv ska kunna tryggas.

Helsingfors den 27 februari 2014

Undervisningsminister Krista Kiuru